

MIGRÁCIÓS SZEMLE

Eleshet a Száhel? – rekordmennyiségű terrortámadás Afrikában

Az Africa Center for Strategic Studies (ACSS) 2024. augusztus 13-án publikált tanulmánya szerint az afrikai iszlamista militáns csoportok által okozott erőszakos cselekmények és halálesetek száma drámai mértékben nőtt az elmúlt évtizedben. A legutóbbi adatok alapján az ilyen jellegű erőszak több mint 60%-os növekedést mutatott 2021 óta, ami komoly kihívások elé állítja a fekete kontinens kormányait és a nemzetközi közösséget egyaránt. A kihívás különösen súlyosan érinti a Száhelt, ahol az elmúlt években háromszorosára nőtt a terrorizmus halálos áldozatainak száma, meghaladva a 11 ezer főt. Ez azt jelenti, hogy a dzsihadista merényletekben kontinens szerte életüket veszítők fele száheli lakos.

Forrás: [By The Africa Center for Strategic Studies: Africa's Constantly Evolving Militant Islamist Threat 2024.](#)

1. A fokozódó radikális iszlamista fenyegetés

Az elmúlt évtizedben az afrikai iszlamista csoportok tevékenysége egyre kiterjedtebbé és szervezettebbé vált. 2014-ben az afrikai iszlamista csoportok által elkövetett erőszakos cselekmények száma mintegy 6 700 volt, napjainkra ez a szám több, mint háromszorosára nőtt. Az emelkedés azonban nem egyenletesen oszlik meg a kontinensen. A regionális különbségek hátterében számos tényező áll: a radikális csoportok vezetési és szervezeti struktúrái, az egyes államok kormányzati szerveinek reakciói, valamint a nemzetközi szereplők beavatkozása jelentősen befolyásolja az erőszak mértékét és jellegét.

Az afrikai iszlamista csoportok sokfélesége megnehezíti az egységes válaszlépések kidolgozását. Ezek a csoportok eltérő célokat követnek, különböző stratégiákat alkalmaznak, és különböző mértékben vannak integrálva a nemzetközi terrorista hálózatokba. Például az as-Sabáb Szomáliában inkább egy helyi bázisú, de regionális ambíciókkal rendelkező csoport, míg az Iszlám Állam Nyugat-afrikai Tartománya (ISWA) a globális dzsihadista mozgalom része. Pozitív fejlemény, hogy Észak-Afrikában jelentős mértékben sikerült visszaszorítani a terrortámadások számát, és nagy visszaesést látunk Mozambik esetében is.

A militáns csoportok gyakran kihasználják a gyenge állami jelenlétet és a lakossági elégedetlenséget. Számos esetben az egyes országok központi kormányzata képtelen az államtól elvárható alapvető feladatok ellátására. Mindez lehetőséget nyújt a paramilitáris csoportok számára, hogy megszerezzék a helyi lakosság támogatását.

2. A Száhel-övezet: a legaktívabb konfliktuszóna

A Száhel-övezet kiemelkedő példája annak, hogyan válhat egy régió a dzsihádisták erőszak központjává. 2023 júliusa és 2024 júniusa között több mint 11 200, radikális iszlamista szervezeteknek felróható haláleset történt a Száhelben, amely szám az összes afrikai, iszlamisták által kioltott emberélet több mint felét teszi ki. Mindez 2021 óta háromszoros növekedés, és egyben az erőszakos cselekmények intenzitása is jelentős mértékben nőtt. A legfőbb kiváltó tényezők a helyi állami struktúrák gyengesége, a politikai instabilitás és a régióban zajló konfliktusok.

Burkina Faso az erőszak epicentrumává vált a Száhel-övezetben. A militáns csoportok közötti harcok és a civil lakosság elleni támadások száma drámaian emelkedett, különösen a 2022-es puccsok után. Ezek az események nemcsak a politikai helyzetet destabilizálják, hanem jelentősen korlátozzák a nemzetközi és regionális szervezetek képességét a beavatkozásra, a puccsista kormányok ugyanis kiutasították a terrorellenes küzdelmet korábban támogató francia erőket. Az erőszak növekedésének másik oka a különféle iszlamista csoportok közötti rivalizálás és a regionális hatalmi vákuum kihasználása.

A polgári lakosság szenvedése a régióban különösen aggasztó. A civil áldozatok száma folyamatosan növekszik, és az állami és nem kormányzati szereplők egyaránt érintettek a támadásokban. Az állami erők és a velük szövetséges milíciák gyakran ugyanolyan brutálisak, mint az iszlamista csoportok, ami még inkább fokozza az erőszakspirált. A helyi lakosság gyakran kényszerül választani a paramilitáris csoportok, illetve a kormányzati erők között és mindez politikai instabilitáshoz vezet. A kormány félkatonai partnerei (köztük az orosz Afrika Hadtest: a korábbi Wagner-csoport) által a polgári lakosság ellen elkövetett támadások száma 2022 és 2024 között 76 százalékkal nőtt: az elmúlt három évben becslések szerint 4 740 civilt öltek meg ezek az erők.

3. Szomália: az as-Sabáb dominanciája

Szomália az egyik legösszetettebb és legrégebbi konfliktuszóna az afrikai kontinensen. Az as-Sabáb – amely az al-Káida globális hálózatának része – dominálja a régióban zajló militáns tevékenységeket. A szervezet jelenléte és aktivitása nem korlátozódik Szomáliára, hanem Kenya határvidékein is kiterjedt tevékenységet folytat, többek között támadásokat hajt végre a helyi biztonsági erők és civil célpontok ellen.

A szomáliai konfliktus különösen nehezé teszi a hatékony kormányzást és a terrorizmus elleni harcot. Az as-Sabáb erőteljesen beágyazódott a helyi közösségekbe és kihasználja a lokális sérelmeket és elégedetlenséget. Emellett a csoport képes komplex támadásokat végrehajtani, beleértve az öngyilkos merényleteket, valamint városi célpontok elleni

támadásokat, ami tovább nehezíti a helyi és nemzetközi erők számára e terrorszervezet háttérbe szorítását.

A nemzetközi közösség számos alkalommal próbált segíteni a szomáliai kormánynak a szélsőségesek elleni harcban. Az eredmények mégis vegyesek a szervezet rugalmasságának és alkalmazkodóképességének köszönhetően. Ráadásul az as-Sabáb regionális hálózatai képesek Szomália határain túl is koordinálni tevékenységüket.

4. A Csád-tó medencéje: a Boko Haram és az ISWAP versengése

A Csád-tó medencéjében zajló konfliktusok is jelentős hatással vannak a regionális stabilitásra. A Boko Haram és az Iszlám Állam Nyugat-afrikai Tartomány (ISWAP) által elkövetett erőszakos cselekmények száma folyamatosan ingadozik, tükrözve a csoportok közötti dinamikus viszonyokat és a régióban zajló katonai műveletek hatásait.

A Boko Haram és az ISWAP közötti versengés jelentős hatással van a regionális biztonságra és stabilitásra. A két csoport közötti konfliktus jelentős számú áldozattal jár a polgári lakosság körében, valamint a helyi kormányzati szervek erőforrásait is leköti. Az ISWAP befolyásának növekedése az elmúlt években számottevő, immár több tízezer négyzetkilométernyi területet ellenőriz Nigériában és a környező országokban.

5. Mozambik: új kihívások a déli fronton

Mozambik északi részén – különösen Cabo Delgado tartományban –, az utóbbi években jelentősen növekedett az iszlamista erőszak. Az itt működő csoportok – főképp az Ahlu Szunna Wal Jama – a szegénységet, a munkanélküliséget és a helyi kormányzati erők szervezetlenségét kihasználva toboroznak új tagokat.

Mozambikban a külföldi beavatkozás jelentős szerepet játszik a konfliktus dinamikájában. A regionális szervezetek, mint a Dél-Afrikai Fejlesztési Közösség (SADC), valamint a külföldi zsoldosok és katonai tanácsadók jelenléte számottevő eredményekhez vezetett: 2021-hez képest hatodára esett vissza a halálos áldozatok száma. A külső támogatás lehetőséget nyújtott a helyi biztonsági erők számára, hogy visszaszorítsák a militáns csoportokat, azonban a hosszú távú stabilitás és béke elérése továbbra is komoly kihívást jelent, különösen a radikális iszlamista csoportok gyors adaptációs képessége következtében.

6. A nemzetközi közösség válaszlépései, a regionális együttműködés jelentősége

Az afrikai iszlamista fenyegetés növekedésére adott nemzetközi válaszok változatosak és gyakran egymásnak ellentmondóak. A különböző regionális és globális szereplők eltérő

stratégiákat alkalmaznak, beleértve a katonai beavatkozást, a fejlesztési támogatást és a diplomáciai kezdeményezéseket. Az afrikai kormányok számára azonban gyakran nehézséget jelent ezen kezdeményezések koordinálása és integrálása saját nemzeti stratégiáikba.

A regionális együttműködés és integráció erősítése kulcsfontosságú az iszlamista fenyegetések kezelésében. Az afrikai országoknak meg kell találniuk a módját annak, hogy összehangolják erőfeszítéseiket és közös stratégiát dolgozzanak ki a militáns csoportok elleni harcra. Mindez magába foglalja a hírszerzési információk megosztását, közös katonai műveletek végrehajtását és a gazdasági fejlesztési projektek integrálását a konfliktusmegelőzési stratégiákba.

7. Jövőbeli kilátások és ajánlások

Az iszlamista fenyegetés Afrikában várhatóan továbbra is jelentős kihívás marad. A kontinens kormányainak és a nemzetközi közösségnek folyamatosan alkalmazkodniuk kell a változó körülményekhez. Fontos, hogy a válaszlépések ne csak a katonai beavatkozásra összpontosítsanak, hanem a hosszú távú fejlesztési és társadalmi-gazdasági helyzet javítására is, amelyek célja a helyi közösségek támogatása és a militáns csoportok toborzási bázisának csökkentése. Az iszlamista fenyegetés kezelése tehát átfogó megközelítést igényel.

Elengedhetetlen, hogy a helyi közösségek is részt vegyenek a válságkezelésben, mivel ők rendelkeznek a legnagyobb rálátással a lokális konfliktusokra és az azok által generált problémákra. Az afrikai kormányoknak stabil jövőképet kell biztosítaniuk a fiatalok számára, hogy csökkentsék a militáns csoportok toborzóerejét. Ezenkívül megkerülhetetlen a regionális együttműködés megerősítése, mivel a határokon átnyúló fenyegetések kezelése közös fellépést igényel. A nemzetközi szereplők fontos szerepet tölthetnek be a problémakezelésben, de az afrikai országok vezetésével karöltve kell végrehajtaniuk a szükséges lépéseket, figyelembe véve a helyi megoldások fontosságát. A jövőbeni siker kulcsa egy átfogó és integrált megközelítés, amely a katonai, gazdasági és politikai szempontokat egyaránt figyelembe veszi.

A szemlézett publikáció nem feltétlenül tükrözi a Migrációkutató Intézet munkatársainak álláspontját.